

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimaseptima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

3. **RESPONSIO.** Dicenda sunt duo. Primum est, quod peccatum non est poena peccati per se loquendo. Secundum est, quod peccatum potest esse poena peccati concomitanti. Primum patet, quia sicut se habet habitus ad habitum, sic priuatio ad priuationem, sed bonum oppositum malo culpa; & bonum oppositum malo poena non sunt idem bonum: ergo malum culpa, & malum poena non sunt idem malum. Culpa igitur per se nunquam est poena. Maior patet. Minor probatur, quia bonum quod priuatur per poenam pertinet ad primam perfectionem seu integritatem rei, bonum autem quod priuatur per malum culpa est pertinens ad perfectionem secundam, quae est operatio. Haec autem non possunt esse vnum, ideo &c.

4. Secundum sic patet vbi dicitur in malis contingit in idem coincidere actione cum passione verò aliquid à substantia abiiciente, ibi concomitantur se culpa & poena (culpa enim, vt dictum est frequenter, est malum in actione, poena verò in passione abiiciente, quod pertinet ad primam rei integritatem) sed in pluribus actibus malis actio & passio concomitantur se, sicut iram, inuidiam, tristitiam, quae sunt quaedam animae operationes, sequitur immutatio corporis à debita & conuenienti dispositione in indubitam. Similiter actus corporales simul habent in se aliquid actionis & aliquid passionis, in quantum homo mouet seipsum ratione alterius & alterius partis, & in quantum passiones sunt, lassationem & poenam habet, in quantum verò actiones sunt, si sint mala, habent rationem culpae: & ideo dicturi sunt mali illud Sap. 7. Lassati sumus in via iniquitatis, &c. propter quod sicut concomitantur se actio mala & passio, sic poena & culpa: ideo &c. Isto etiam modo contingit idem esse meritum & poenam, scilicet concomitanti, non autem per se & essentialiter: contingit enim bene & meritorie irasci & tristari, ad quae sequitur vera passio & poena in corpore. Actus etiam corporales boni poenales sunt, sicut & mali: ideo identitas poenae cum culpa vel cum merito est concomitantiua, & non essentialis.

5. Ad argumentum in oppositum dictum quod hoc ipsum quod homo laborem & detrimētum patitur in peccando natum est retrahere hominem à peccato. Et ideo poena adiuncta culpa rationem habet medicinae, adiuncta autem merito auget ipsum.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum omnis poena insit propter aliquam culpam.

S. Tho. 1. 2. q. 87. ar. 7.

Tertio quaeritur, vtrum omnis poena insit propter aliquam culpam. Et videtur quod non, quia eiusdem rationis videtur esse, quod peccatores prosperentur & quod innocentes puniantur, sed primum frequenter reperitur. Hierem. 12. via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui prauaricantur & inique agunt, ergo videtur quod re liquum possit inueniri, scilicet, quod innocens puniatur, ergo poena quandoque insigitur sine culpa.

2. Item de Christo dicitur. 1. Petri. 2. quod peccatum non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius. Et tamen ibi dicitur quod passus est pro nobis: ergo poena non semper dispensatur à Deo pro culpa.

3. IN contrarium est quod dicit Hiero. quod quicquid patimur peccata nostra meruerunt.

4. **RESPONSIO.** Dicenda sunt duo. Primum est, quod omnis passibilitas poenae est in nobis à culpa. Secundum est, quod non omnis poena quam patimur, intelligitur nobis neque à Deo, neque ab homine pro aliqua culpa. Primum patet ex his quae dicta sunt supra, distinctio. 30. qu. 1. quod mors & aliqui defectus poenales sunt in nobis à peccato, saltem sicut à causa remouente prohibens. Secundum patet quia si poena semper insigeretur pro aliqua culpa, vel hoc esset pro aliquo actuali, vel pro originali. Non pro actuali, quia in multis inueniuntur graues poenae, in quibus nulla est culpa actualis, sicut in pueris nuper baptizatis, in quibus sunt aegritudines, vexationes demonum, & similia. Item nec pro originali, quia culpa originali non debetur poena sensus, sed damni, licet ipsa passibilitas poenae sensus insint propter peccatum originale modo quo

dictum est supra. Sed malitiae poenae sensus insunt hominibus, vt de se patet, ergo non omnis poena insigitur pro culpa, quod concedendum est. Sed insigitur quandoque ab homine simpliciter iniuste absque aliqua culpa patiens, & à Deo, non quidem iniuste, quum sit dominus vitae & mortis, sed praeter iustitiam, quod contingit multis modis, sicut tractat beatus Aug. super canticum Deutero. dicens quod quinq; modis flagella contingunt, vel vt iustus merita per flagella augeantur: vt Iob, vel ad custodiam virtutum ne superbia tentet, vt Paulo, vel ad corrigenda peccata, vt Mariae lepra, vel ad initium poenae, vt hic videatur quid in infernum sequatur, vt Herodi, vel ad gloriam Dei manifestandam, vt caeco nato. In aliquibus autem istorum modorum poena non insigitur pro aliqua culpa, maxime in primo & vltimo, vt de se patet, ideo &c.

5. Ad primum argumentum dicendum quod quum malum nullum sit integrum, vt dicitur. 2. Ethic. Nullus est adeo malus, quin aliquid boni habeat, quod à Deo hic remuneratur, in minimis bonis, scilicet in temporalibus, sed bonum potest esse integrum absque omni malo. Et in tali nihil est puniendum: quod si aliquid patitur hoc est vel ex conditione naturae sibi derelictae, sicut in egritudinibus, & aliis passionibus, vel quia ab alio insigitur iniuste, sicut fit in illatis iniuriis, vel quia à Deo immittitur dispensatiue, modis quibus dictum est.

6. Ad secundum dicendum quod poena quam Christus passus fuit, ordinem habuit ad culpam, non quidem Christi, sed primi parentis, cuius debitum existens in nobis. Christus per poenam quam pertulit exsoluit. Dictum autem Hieronymi adductum in contrarium est intelligendum vt in pluribus. Raro enim contingit aliquem adeo esse innocentem, quin plus peccet quam patiatur: vel intelligendum est non de actuali passione, sed de passibilitate quam omnes (excepto Christo) contraximus ex peccato primo, sicut dictum est.

Sententia huius distinctionis. xxxvii. in generali & speciali.

Sunt autem alii plurimi. Superius Magister posuit opinionem quorundam circa quidditatem peccati. Hic verò ponit opinionem contrariam. Et diuiditur in duas partes. Primo determinat intentum. Secundo subiungit illud in quo ambae conueniunt opiniones. Secunda ibi, quum igitur omnes in hoc consentiant. Prima diuiditur in partes tres. Primo ponit opinionem. Secundo ad opinionem illam responderet. Et ad rationes alterius partis. Tertio opponit dupliciter pro opinione secunda ibi, illa quoque eius verba. Tertia ibi, ex quo tollitur res aliqua esse. Et in hoc terminatur sententia & diuisio lectionis in generali.

2. IN speciali sic procedit Magister, & proponit primo quod quidam sunt opinati voluntatem malam, & actum malum, nec à Deo esse, nec bona esse sunt enim peccata, peccatum autem nihil est. Postea dicit quod illud quod Augustinus innuit, scilicet, quod omne quod est, in quantum est, bonum est: intelligendum est secundum eos de his quae naturale & substantiale esse habent, peccatum autem non habet tale esse. Postea opponit pro dicta opinione per duas rationes, quarum prima talis est, illud per quod homo fit deterior non est à Deo: sed peccata sunt res quibus homo fit deterior, ergo peccata non sunt à Deo. Secunda ratio talis est, nihili Deus non est autor, sed peccatum nihil est, ergo non habet Deum autorem. Concludit postea, quod illud quod dicitur, quod omnium quae sunt Deus est autor non solum intelligendum est de ipsis naturis, vt videtur, sicut supra dicebatur, sed de omni eo quod naturam non viciat, & ideo peccatum sub ipsa generalitate non intelligitur. Vltimo dicit, quod quando dicitur Deum non esse autorem malorum, intelligendum est de malis culpa. In hoc enim consentiunt omnes, non de malis poenae, quia tamen alibi legitur, quod Deus mortem non fecit, intelligendum est quod non fecit peccatum, quod est causa mortis: ipsa tamen mors, quae est poena, est à Deo. Et in hoc terminatur sententia lectionis, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum actio peccati secundum quod actio, sit à Deo.

Tho. 1. 2. q. 79. ar. 1.

Circa distinctionem istam queritur, primò vtrū actio peccati secundum quod actio sit à Deo. Et videtur quod non, quia Fulgentius dicit, quod Deus illius rei vltor est cuius non est autor, sed Deus est vltor peccati quārum ad ipsam actionem, ergo &c. Probatio minoris, quia sicut peccato respondet pena damni ratione auersionis, in qua consistit defectus, ita respōdet ei pena sensus ratione conuersionis, in qua consistit actus.

2 Item defectus nō assignatur causa, nisi ratione actus, vbi ergo actus & defectus sunt inseparabiles, quicquid est causa actus est causa defectus, sed in actione peccati, puta in verbo blasphemie actus & defectus sunt inseparabiles: ergo cum Deus non sit causa defectus (alioquin Deo imputaretur peccatum) videtur quod non sit causa actus.

3 IN contrariū est, quia illud quod non est causa actus, non est causa effectus producti per actum, sed per actionē peccati aliqui effectus in esse produciuntur: generantur enim homines ex adulteriis. Si ergo talium actionū deus non esset causa, per consequens nec hominū, qui his actionibus generantur, quod est inconueniens.

4 **R**ESPONSI O. Dicenda sunt tria. Primum est, quod deus est causa actionis peccati vniuersalis, & prima. Secundum est quod non est causa eius proxima & immediata. Tertium est, quod ex hoc non potest Deo imputari culpa. Primum patet, quia à quo est essentia, est & virtus & operatio saltem mediātē, sed omnis essentia est à Deo, igitur &c. Secundum patet ex his que dicta sunt sup. di. 1. qu. 5. huius libri. Tertium patet sic, actio non debet imputari agenti nisi secundum quod ab ipso procedit, sed actiones liberi arb. non procedunt à Deo nisi secundum indifferētiam ad bonum & malum, ergo &c. Minor probatur, quia Deus non est causa actionum liberi arbitrii nisi quia liberum arbitrium ab ipso est & conseruatur, sed liberum arb. in esse conseruatum, adhuc est indifferens ad eligendum actum bonum vel malum, nec determinatio eius ad malum est à Deo, ergo actiones liberi arb. nō possunt Deo imputari secundum communem cursum nisi secundum indifferētiam ad bonum & malum. Dico autem secundum communem cursum, quia forsitan Deus ex beneplacito suo liberum arbitrium inclināt ad bonum, nisi quam tamen ad malum, vt sic bona actio Deo imputari possit nunquam tamen mala, & si ratione illius vel huius indifferētiae intelligant aliqui quod Deus est causa malorum vel malarum actionum in quantum actiones sunt & non in quantum male. Verum est, quia omnes huiusmodi actiones reduci possunt in Deum secundū indifferētiam & non secundum determinationem ad malum, quia verò principia actionū naturalium sunt determinata ad vñ, ideo actiones naturales eorū deo attribuuntur & quantum ad essentiam actus & quantum ad determinationem eius.

5 Si verò sumatur aliqua singularis actio puta hoc adulterium quæ secundum se separari non potest à deformitate culpæ, impossibile est quod Deus sit immediata causa talis actionis nō solum propter rationes prædictas, sed quia necessario esset causa deformitatis, ita quod ipsi attribueretur defectus sicut actus.

6 Quod patet. Ad defectum enim culpabilē tria concurrunt scilicet quod defectus culpabilis nō causetur nisi ab agente, quia culpa est malum quod facimus, defectus verò nō culpabilis, aliunde causari possunt scilicet ex dispositione materiae, sicut tibia claudi non potest recte incedere, licet non sit defectus ex parte virtutis progressiuae, sed ex indispōsitione materiae. Ad hoc etiam quod defectus sit culpabilis oportet quod sit in potestate agentis, quia que non sunt in potestate nostra, non sunt nobis culpabilia. Item requiritur quod defectus non sit ignoratus ignorantia que excuset peccatum. Ex quibus sic arguitur, Omnis defectus culpabilis imputatur agenti producenti & habenti super actum dominium & non ignorantem defectum. Si ergo Deus immediatē causet actum huiusmodi adulterii, cum non agat ex necessitate naturæ, sed liberē habens plenum dominium actus, neq; ignoret de-

fectum adiunctum, nō video quin ipsi debeat ad culpam imputari sicut & homini vel magis quam homini cuius ignorantia potest eum quandoq; totaliter excusare, vel culpam alleuare. Item quando duo sunt coniuncta inseparabiliter quicquid sciens vtrūq; eligit vnum, eligit & alterum, quia & si illud non eligeret absolute quia malū, ex quo tamen coniunctum est ei quod vult, nec separari potest ab eo, necesse est quod vtrūq; velit, sicut patet in voluntariis mixtis cum aliquis proicit mercem in mare vt saluetur, quas tamen secundum se non vult proicere. Cum igitur Deus non ignoret defectum coniunctum actui si vult vnum vult & alterum, non operatur autem nisi sciens & volens, &c.

7 AD primum argumentum dicendum quod Deus non est immediatē autor huius vel illius peccati sed mediante lib. ar. cui imputatur bona vel mala actio ratione suæ libertatis qua se determinat ad hoc vel ad illud, & sic imputatur ei ad culpam vel meritum & sic præmittitur vel punitur.

8 Ad secundum patet solutio per iam dicta, concessum est enim quod concludit.

9 AD argu. in oppositum dicendum quod per actionem peccati nullus effectus in esse produciuntur, actio enim peccati vel est interior actus voluntatis per quē nihil conseruitur, vel actus exterior imperatus qui est motus localis solum per quem nihil acquiritur, & ideo per actionem peccati nullus effectus produciuntur. Sed verum est quod per actionem peccati actiua & passiua naturalia appropinquantur sicut per actum adulterii committitur semen viri cum femine mulieris quibus appropinquatis sequitur actio naturalis eorum & effectus, quorum vtrūque Deo attribuitur, non autem præcedens actio peccati propter rationem iam dictam.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum Deus sit actor mali pœne.

Tho. 1. 2. q. 49. ar. 2.

Deinde queritur, vtrum Deus sit actor mali pœne. Et videtur quod non, quia omne malum est præter intentionem agentis, nullus enim aspiciens ad malū operatur, sed in actione diuina nihil potest contingere præter eius intentionem, quia quod non est intentum, nō videtur esse præuisum, omnia autem sunt à Deo præuisa, ergo &c.

2 SED contra. Ad eundem pertinet remuneratio bonorum, & punitio molorum, sed Dei est remunerare bonos, ergo & punire malos: hoc autem fit per inflictionem pœne, ergo &c.

3 **R**ESPONSI O. Dicendum quod Deus est actor mali pœne, non tamen potest esse cuiuslibet pœne actor immediatē. Primum patet, quia à deo nihil est negandum, nisi quod sonat in aliquam imperfectionē, sed esse actorē mali pœne, nō sonat in aliquam imperfectionē, ergo &c. Minor probatur, quia malum pœne siue sit pœna damni, siue pœna sensus, consistit in passione: passio autem non est in agente, sed in passio propter quod malum pœne defectum ponit in patiente, & non in agente: defectus enim vel est naturæ, vel moris: causare autem pœnam in alio non arguit imperfectionem naturę agentis, sed magis perfectionem naturæ, & prædominium virtutis. Item nec arguit defectum morum, qui contingit pœnam iuste infligi, & tunc infligitur absq; culpa, ideo &c.

4 Secundum patet, quia Deus non est immediatē actor illius pœne quæ infligitur actione culpæ, sed quædam pœne sunt huiusmodi, sicut omnes quæ ab hominibus iniuste inferuntur, ergo &c.

5 AD argu. in oppositum dicendū quod malum in quantum malum nunquā est intentū, neq; à natura, neq; à deo, sed nihil prohibet illud quod est malū naturæ, esse bonū in genere moris: sic est de pœna iusta, & hoc modo potest esse intentū. Similiter malum naturæ respectu vniuersi (puta corruptio respectu bouis) mala est: quæ tamē respectu hominis, qui ex morte eius consequenter iuuatur, bona est & intentū, & similiter est in omnibus, ideo &c. Argumentum etiam assumit falsum, scilicet quod omne præuisum sit intentum, quod non est verū, quia præuisum, quū pertineat ad intellectum, est omninū tam bonorū, quam malorū: intentio autem quum sit actus voluntatis, est solum bonorum.

QVÆ

QVÆSTIO TERTIA.
Vtrum culpa magis habeat de ratione
mali, quam pœna.
Tho. i. q. 42. ar. 6.

Postmodum queritur, quid plus habeat de ratione mali, culpa an pœna. Et videtur quod pœna, quia sicut in bonis illud est melius, propter quod alterum elicitur, ita in malis illud est peius, propter quod alterum euitatur, sed culpa euitatur propter pœnam, ergo &c.

2 Item sicut se habet meritum ad pœnam, ita culpa ad pœnam, sed pœnam melius est merito: ergo pœna est deterior culpa.

3 IN contrarium est, quia omne quod communiter dicitur de causa a causato, verius & principalius dicitur de causa, quam de causato: sed malum dicitur de culpa & pœna, tanquam de causa & causato: culpa enim est causa pœnæ, ergo &c.

4 **R E S P O N S I O.** Quid sit maius malum culpa, an pœna, improprie queritur, quia quæ comparatur proprie secundum maius & minus debent esse vnus rationis in eo in quo comparantur, vt patet ex 7. Phisic. malum autem non conuenit vnico culpæ & pœnæ, quia pœna est malum nature, culpa verò malum moris, ideo &c. Item culpa consistit in actione, pœna autem in passione, hæc autem non sunt vnus rationis, ideo &c.

5 Quia tamen largè cõparantur quandoque que in vna ratione non conueniunt, sicut dicimus quod substantia verius est ens quàm accidens: ideo tolerando dictam cõparationem, dicendum quod culpa verius habet rationem mali quàm pœna, quod patet ex propriis rationibus boni & mali, ratio enim boni, vt supra dictum est. di. 33. qu. 1. & 2. est ratio conuenientis: ratio autem mali est conuenientie priuatio. Tunc sic, illud est maius malum homini, quod tollit illud quod maxime cõuenit ei, sed hoc est magis culpa quàm pœna, ergo &c. Probatio minoris, quia illud cõuenit maxime homini, quod conuenit ei secundum quod est homo, sed bonum rationis quod tollitur per culpam est huiusmodi. Cõuenit enim homini secundum quod est homo, quia homo est homo per rationem, quare &c. Item malum culpæ est in potestate hominis, malum autem pœnæ non, quæ autem sunt in potestate hominis imputantur ei: & ideo malum culpæ imputatur homini, vt ex ipso dicatur malus, non autem ex malo pœnæ, & ita loquitur Dionys. 4. cap. de diu. no. quod puniri non est malum, sed fieri dignum pœna, & Augu. 1. de lib. arb. quod culpa est malum quod facimus, & quo mali sumus: pœna verò est malum quod patimur, non quo mali sumus. Et ideo alibi dicitur quod melius est omnia pari mala, quàm malo consentire.

6 **A D** primum argumentum dicendum quod culpa non est vitia principaliter propter pœnam, sed propter se, etiam si nulla pœna sequeretur. Vnde & virtuosus plus culpam fugit, quàm pœnam, ad quam tamen oportet mensurare actus aliorum hominum, vt dicitur 3. Ethicorum.

7 **A D** secundum dicendum quod licet culpa terminetur ad pœnam, sicut meritum ad præmium, tamen non intenditur propter pœnam sicut intenditur meritum propter præmium, sed potius inducitur vt culpa vitetur: & sic culpa maior est siue peior, quàm pœna.

Sententia huius distinctionis. xxxviii.
in generali & speciali.

Post prædicta de voluntate. Superius Magister determinauit de peccato per comparisonem ad actus quibus peccamus, ponendo definitionem peccati. Hic determinat de peccato per comparisonem ad potentiam voluntatis, & ad alias potentias. Secundum inquit de peccato voluntatis per comparisonem ad alias potentias. Tertio inquit de peccato prout respicit actus exteriores. Secunda in princ. dist. 39. ibi, hic erit questio. Tertia in princ. 40. dist. ibi, post hæc de actibus est considerandum. Prima est principalis lectio. Et diuiditur in tres. Primo inquit vtrum voluntas habeat rectitudinem tantum a fine. Secundum inquit vtrum iste finis sit vnus an plures. Tertio ostendit quomodo se habeant intentio & voluntas ad in-

uicem. Secunda ibi, sed queritur, vtrum bonæ voluntates. Tertia ibi, solet etiam queri. Prima in duas. Primo ostendit quod a voluntatis finis est charitas. Secundum ostendit quod iste finis finem, qui est Deus, non excludit. Secunda ibi, ergo charitatem sibi ponit finem. Secunda pars principalis, in qua determinat de vnitatem & pluralitate finis diuiditur in duas. Primo determinat questionem intentam. Secundum obicit contra determinata, & soluit. Secunda ibi, veruntamen huic sententiæ. Illa pars principalis, in qua inquit quomodo se habeant intentio & voluntas, diuiditur in duas partes, secundum duas questiones quas mouet & soluit. Secunda ibi, sed queritur vtrum etiam intentio. Hæc est sententia & diuisio lectionis in generali.

2 **I N** speciali verò sic procedit Magister. Et proponit primo, quod voluntas rectitudinem & peruersitatem habet a bono vel malo: finis autem bonus est charitas, quoniam propter charitatem fieri debet quicquid fit. Postea dicit quod iste finis ad vltiorem finem ordinatur, scilicet ad Deum: malæ autem voluntatis finis est mala dilectio, vel delectatio. Postea dicit quod poterit esse plures fines intermedii, tam bonarum quàm malarum voluntatum, qui sunt quasi quoddam medium in veniendo ad vltimum finem. Postea ponit quãdam autoritatem, per quam videtur probare quod duos fines non debemus nobis consistituere, & soluit dicens quod hoc intelligendum est, quod illi fines sic se habent quod vnus ad alium non refertur. Postea querit, vtrum voluntas & intentio sint idem. Et respondet quod voluntas proprie dicit ipsam potentiam. Intentio verò dicit illud propter quod mouetur ad vltimum. Vltimo querit, vtrum idem sit actus, quo voluntas vult finem, & ea quæ sunt ad finem. Et respondet quod quibusdam non videtur esse idem: quibusdam verò videtur quod sunt idem actus voluntatis. diuersificantur tamen secundum volitã, Magister tamen hoc indeclaratur relinquit. Et in hoc terminatur sententia lectionis, &c.

QVÆSTIO PRIMA.
Vtrum bonitas actus voluntatis sit ex fine.
Tho. 1. 2. q. 1. ar. 3. & q. 18. ar. 2. 3. & 4.

Circa distinctionem istam primo queritur, vtrum bonitas actus voluntatis sit ex fine. Et videtur quod sic quia motus recipit speciem a termino, sed terminus actus voluntatis est finis, ergo &c.

2 Item Boetius in Topica suis dicit quod cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: ergo bonitas finis causat bonitatem operis.

3 **I N** contrarium arguitur, quia euangelizare bonum est, manducare bonum est, tamen euangelizare propter manducare non bonum est, ergo bonitas operis non est ex bonitate finis.

4 **R E S P O N S I O.** Quam questio sit de bonitate moralis actus voluntatis videnda sunt duo. Primum est, quis actus dicatur moralis, & quare. Secundum est, in quo consistat bonitas actus moralis ipsius voluntatis, & ex his apparebit illud quod queritur.

5 **Q V A N T V M** ad primum sciendum est quod actus moralis dicitur actus qui est in potestate voluntatis, siue sit ab ea elicitus siue imperatus. Et dicitur moralis a more seu consuetudine, quia per morem seu consuetudinem possumus nos habere diuersimodè circa tales actus, in quantum assuescimus sic vel aliter operari, & omnes tales actus sunt liberi. Circa actus enim purè naturales consuetudo vel mos non habet locum. Si quis enim projiciat lapidem sursum centies millesies, nunquam assuescet ascendere, quia motus eius sursum vel deorsum non est liber, sed vnus est violentus, & alter naturalis. Et propter hoc quod actus morales liberi sunt, & in potestate nostra: idcirco secundum eos laudamur, vel vituperamur, in quantum sunt boni vel mali.

6 **E T** est aduertendum quod prædicti actus morales sunt quædam res in esse natura, sed dicuntur morales, propter rationem iam dictam, & quantum esse morale nihil reale addat super naturalem talium actuum entitatem: tamen aliud iudicium est de eis secundum esse suæ nature & secundum mores, seu secundum genus moris. Actus enim temperatus & intemperatus sunt eiusdem speciei in esse